

Comunicat de Bergen

L'Espai europeu d'educació superior – Consecució d'objectius

Comunicat de la Conferència de Ministres Europeus d'Educació Superior celebrada a Bergen el 19-20 de maig de 2005

Nosaltres, ministres responsables de l'educació superior dels països participants en el Procés de Bolonya, ens hem reunit per fer una avaluació de l'esmentat procés, a mig camí del seu desenvolupament, i per establir objectius i prioritats per al 2010.

En aquesta conferència hem donat la benvinguda a Armènia, Azerbaidjan, Geòrgia, Moldàvia i Ucraïna com a nous països participants en el Procés de Bolonya. Tots nosaltres compartim la manera d'entendre els principis, els objectius i els compromisos del Procés tal com s'exposen a la Declaració de Bolonya i als posteriors comunicats de les conferències de ministres de Praga i de Berlín. Ratifiquem el compromís de coordinar les nostres polítiques mitjançant el Procés de Bolonya per establir, el 2010, l'Espai europeu d'educació superior (EEES), i ens comprometem a ajudar els nous països participants a posar en pràctica els objectius del Procés.

I. Acord de cooperació

Destaquem el paper central de les institucions d'educació superior, del personal al seu servei i dels estudiants com a parts implicades en el procés de Bolonya. El paper que tenen en la implementació del procés adquireix encara més importància ara que s'han aplicat en gran part les reformes legislatives necessàries, i els encoratgem a continuar i a intensificar la seva tasca per a l'establiment de l'Espai europeu d'educació superior. Reconeixem el compromís decidit de les institucions d'educació superior de tot Europa amb el Procés, i som conscients que cal temps per optimitzar els efectes del canvi estructural sobre els programes d'estudis i així garantir la introducció dels processos d'ensenyament i aprenentatge innovadors que Europa necessita.

Reconeixem el suport rebut dels agents socials i econòmics i desitgem que s'intensifiqui la cooperació per a la consecució dels objectius del Procés de Bolonya. Reconeixem així mateix la contribució de les institucions i les organitzacions internacionals que són parts implicades en el Procés.

II. Balanç de la situació

Som conscients del notable progrés fet en el camí per assolir els nostres objectius, tal com s'exposa en l'Informe General 2003-2005 del Grup de Seguiment, en l'informe *Trends IV* de l'European University Association (EUA) i en l'informe dels Sindicats Nacionals d'Estudiants d'Europa (ESIB), *Bologna with Student Eyes*.

A la reunió de Berlín, vam demanar al Grup de Seguiment que, quan el Procés es trobés a mig camí del seu desenvolupament, en fes un balanç centrat en tres aspectes prioritaris: el sistema de titulacions, l'assegurament de la qualitat i el reconeixement de títols i de períodes

d'estudi. Segons aquest informe balanç, s'han aconseguit millores substancials en tots tres àmbits. Serà molt important garantir que el progrés sigui consistent en tots els països participants. És per això que creiem que és necessari compartir coneixements i habilitats d'una manera més intensa a fi de desenvolupar capacitat tant en l'àmbit institucional com governamental.

El sistema de titulacions

Comprovem amb satisfacció que el sistema de titulació en dos cicles s'està implantant a gran escala; a la majoria de països, més de la meitat dels estudiants estan inscrits en aquest sistema. Tanmateix, encara hi ha uns quants obstacles per a l'accessibilitat entre els dos cicles. A més, cal més diàleg —amb la participació de governs, institucions i agents socials— per millorar l'accés al món laboral dels estudiants hagin obtingut el títol de grau, també en els llocs de treball adequats dins el sector públic.

Adoptem el marc global per al sistema de titulacions dins l'EEES, que comprèn tres cicles (incloent-hi, dins dels contextos nacionals, la possibilitat de titulacions intermèdies), descriptors genèrics per a cada cicle basats en els resultats de l'aprenentatge i les competències, i sistemes de crèdits en el primer i segon cicles. Ens comprometem a elaborar, per al 2010, marcs de treball nacionals per als sistemes de titulacions que siguin compatibles amb el marc de treball global per a les titulacions dins l'EEES, i a començar a treballar-hi abans de l'any 2007. Demanem al Grup de Seguiment que informi sobre la implementació i el posterior desenvolupament de l'esmentat marc global.

Destaquem la importància de garantir la complementarietat entre el marc de treball global de l'EEES i el marc més ampli que es proposa per a titulacions de formació continuada i que engloba tant l'educació general com la formació professional, tal com ara s'hi està treballant dins la Unió Europea i també entre els països participants. Demanem a la Comissió Europea que consulti a fons totes les parts del Procés de Bolonya a mesura que el treball vagi avançant.

Assegurament de la qualitat

Gairebé tots els països han previst un sistema d'assegurament de la qualitat basat en els criteris establerts al Comunicat de Berlín, amb un elevat grau de cooperació i de treball en xarxa. Tanmateix, encara cal avançar, especialment pel que fa a la implicació dels estudiants i la cooperació internacional. A més, instem les institucions d'educació superior que continuïn treballant per incrementar la qualitat de les seves activitats mitjançant la introducció sistemàtica de mecanismes interns i la correlació directa d'aquests amb l'assegurament de la qualitat externa.

Adoptem les normes i les directrius per a l'assegurament de la qualitat a l'Espai europeu d'educació superior tal com les proposa l'ENQA (European Network for Quality Assurance). Ens comprometem a introduir el model proposat per a la revisió a escala nacional dels organismes per a l'assegurament de la qualitat, una revisió que duran a terme experts tot respectant les directrius i els criteris comunament acceptats. Aprovem el principi d'un registre europeu d'organismes per a l'assegurament de la qualitat a partir d'aquestes revisions nacionals. Demanem que l'ENQA continuï treballant els aspectes pràctics de la seva implantació en col·laboració amb l'EUA, l'EURASHE (European

Association of Institutions in Higher Education) i l'ESIB (Sindicats Nacionals d'Estudiants d'Europa), i que se'ns en trameti un informe a través del Grup de Seguiment. Destaquem la importància de la cooperació entre organismes reconeguts a escala nacional amb vista a fomentar el reconeixement mutu d'acreditacions o les decisions sobre l'assegurament de la qualitat.

Reconeixement de títols i de períodes d'estudi

Veiem que, fins ara, 36 dels 45 països participants han ratificat la Convenció de Reconeixement de Lisboa. Instem els que encara no ho han fet que ratifiquin la convenció al més aviat possible. Ens comprometem a garantir l'aplicació total dels seus principis, i a incorporar-los a la legislació nacional de manera pertinent. Fem una crida a tots els països participants perquè abordin els problemes de reconeixement identificats per les xarxes ENIC/NARIC. Elaborarem plans d'acció a escala nacional per millorar la qualitat del procés associat al reconeixement de les titulacions estrangeres. Els esmentats plans formaran part de l'informe nacional de cada país per a la següent conferència de ministres. Manifestem el nostre suport als textos complementaris de la Convenció de Reconeixement de Lisboa i demanem a totes les administracions nacionals i a altres parts interessades que reconeguin els títols compartits que s'atorguen en dos o més països de l'EEES.

Considerem que la creació de marcs de treball per al sistema de titulacions, tant a escala nacional com europea, representa una oportunitat per continuar arrelant la formació continuada en l'educació superior. Treballarem amb les institucions d'educació superior i amb d'altres per millorar el reconeixement dels aprenentatges previs, incloent-hi, quan sigui possible, tant formacions no formals com informals per a l'accés als programes d'educació superior, i com a elements d'aquesta.

III. Altres reptes i prioritats

L'educació superior i la recerca

Destaquem la importància de l'educació superior a l'hora de continuar fomentant la recerca, i la importància de la recerca a l'hora de garantir que l'educació superior actuï com a base tant per al desenvolupament econòmic i cultural de la nostra societat com per a la cohesió social. Recordem que l'esforç per introduir canvis estructurals i millorar la qualitat de l'ensenyament no hauria d'anar en detriment de l'esforç per consolidar la recerca i la innovació. Per tant, recalquem la importància que tenen la recerca i la formació en recerca en el manteniment i la millora de la qualitat, la competitivitat i l'atractiu de l'EEES, com també en el foment d'aquests aspectes. Amb vista a obtenir millors resultats, reconeixem la necessitat de millorar la sinergia entre els organismes de recerca universitaris i altres organismes de recerca en tots els nostres països, i també entre l'EEES i l'Espai europeu de recerca.

Per a la consecució dels esmentats objectius, els títols de doctorat han d'estar completament alineats amb el marc de treball global de l'EEES per a titulacions creades a partir dels plantejaments basat en els resultats. El component central de la formació doctoral és el progrés del coneixement per mitjà d'una recerca original. Tenint en compte la necessitat de programes de doctorat estructurats i la necessitat d'una supervisió i d'una avaluació transparents, recordem que, a la majoria dels països, el volum de treball del tercer

cicle correspondria a 3-4 anys d'estudi a temps complet. Instem les universitats perquè garanteixin que els seus programes de doctorat fomenten la formació interdisciplinària i el foment d'habilitats transferibles, responen d'aquesta manera a les necessitats d'un mercat de treball més ampli. Cal garantir un augment general del nombre d'estudiants de doctorat que emprenguin carreres de recerca dins l'EEES. Considerem que els participants en els programes de tercer cicle són, alhora, estudiants i investigadors en fase inicial. Encomanem al Grup de Seguiment de Bolonya que convidi l'Associació Europea d'Universitats, juntament amb altres parts interessades, a preparar un informe, sota la responsabilitat del Grup de Seguiment, al voltant del futur desenvolupament dels principis bàsics per a programes de doctorat, per presentar-lo als ministres el 2007. Cal evitar l'excés de reglamentació en els programes de doctorat.

La dimensió social

La dimensió social del Procés de Bolonya és una part constituent de l'Espai europeu d'educació superior, i una condició necessària perquè l'EEES sigui atractiu i competitiu. Per tant, doncs, renovem el nostre compromís de garantir un accés igual per a tothom a l'educació superior, i insistim en la necessitat que els estudiants tinguin les condicions necessàries per poder completar els seus estudis sense obstacles relacionats amb el seu entorn social i econòmic. La dimensió social inclou mesures preses pels governs per ajudar els estudiants, especialment els grups amb desavantatges socials, en aspectes financers i econòmics, i per oferir-los orientació i serveis d'assessorament a fi d'ampliar l'accés.

Mobilitat

Reconeixem que la mobilitat dels estudiants i del personal docent entre els països participants continua sent un dels objectius clau del Procés de Bolonya. Conscients dels múltiples reptes que encara cal superar, reafirmem el nostre compromís de facilitar la transferibilitat de beques i préstecs, quan sigui procedent, per mitjà d'accions compartides, a fi que la mobilitat dins l'EEES es converteixi en una realitat. Cal que intensifiquem el nostre esforç per eliminar els obstacles a la mobilitat tot facilitant l'expedició de visats i permisos de treball i encoratjant la participació en programes de mobilitat. Instem les institucions i els estudiants a utilitzar plenament els programes de mobilitat, i recomanem el ple reconeixement dels períodes d'estudi a l'estranger dins d'aquests programes.

L'atractiu de l'EEES i la col·laboració amb altres parts del món

L'Espai europeu d'educació superior ha de ser obert i resultar atractiu a altres zones del món. La nostra contribució en l'assoliment de l'educació per a tothom s'ha de basar en el principi del desenvolupament sostenible, i ha d'estar d'acord amb la tasca que es du a terme a escala internacional per a l'elaboració de directrius destinades a la provisió de qualitat en l'educació superior transfronterera. Reiterem que en la cooperació acadèmica internacional han de prevaler els valors acadèmics.

Concebem l'Espai europeu d'educació superior com una de les parts implicades en els sistemes d'educació superior d'altres àrees del món, que estimula l'intercanvi equilibrat d'estudiants i de personal docent i la col·laboració entre institucions d'educació superior. Recalquem la importància de la comprensió i el respecte intercultural. Esperem que el fet

de compartir la nostra experiència en els processos de reforma amb les regions veïnes comporti una millor comprensió del Procés de Bolonya en altres continents. Subratllem la necessitat de diàleg sobre temes d'interès mutu i som conscients de la necessitat d'identificar altres regions que vulguin col·laborar en el procés i d'intensificar-hi l'intercanvi d'idees i experiències. Demanem al Grup de Seguiment que elabori i acordi una estratègia per a aquesta dimensió externa.

IV. Balanç dels avenços per al 2007

Encomanem al Grup de Seguiment la tasca de continuar i ampliar el treball d'avaluació i d'informar-ne puntualment a la pròxima conferència de ministres. Esperem que el balanç de la situació es dugui a terme sobre la base d'una metodologia adequada i que continuï en els camps del sistema de titulacions, l'assegurament de qualitat i el reconeixement de titulacions i de períodes d'estudi. També preveiem que l'any 2007 haurem completat en gran part la implementació d'aquestes tres prioritats intermèdies.

En concret, cal avançar en els següents aspectes:

- Implementació dels estàndards i les directrius per a l'assegurament de la qualitat tal com es proposa a l'informe de l'ENQA.
- Implementació dels marcs de treball nacionals per a les titulacions.
- Expedició i reconeixement de títols compartits, també els de doctorat.
- Creació d'oportunitats per a itineraris d'aprenentatge flexibles en educació superior, incloent-hi procediments per al reconeixement d'aprenentatges previs.

Així mateix, encomanem al Grup de Seguiment la presentació de dades comparatives sobre la mobilitat del personal docent i dels estudiants i sobre la situació social i econòmica dels estudiants dels països participants com a base per a futurs balanços, i que n'informin puntualment a la pròxima conferència de ministres. Els balanços futurs hauran de tenir en compte la dimensió social tal com s'ha definit més amunt.

V. Preparació per al 2010

Prenent com a base tot que s'ha assolit fins ara en el Procés de Bolonya, desitgem establir un Espai europeu d'educació superior fonamentat en els principis de qualitat i transparència. Hem de valorar la contribució del ric patrimoni i la diversitat cultural del nostre entorn en la construcció d'una societat basada en el coneixement. Ens comprometem a donar suport al principi de responsabilitat pública en l'educació superior en el context de les complexes societats modernes. El fet que l'educació superior es trobi al punt d'encreuament entre recerca, educació i innovació, la converteix en la clau de volta de la competitivitat d'Europa. A mesura que ens anem acostant a l'any 2010, ens fem responsables de garantir que les institucions d'educació superior gaudeixin de l'autonomia necessària per aplicar les reformes acordades, i reconeixem la necessitat d'un finançament sostenible de les institucions.

L'Espai europeu d'educació superior s'estructura en tres cicles. Cada un dels tres nivells té la funció de preparar els estudiants per al mercat de treball, per al foment de noves competències i per a una ciutadania activa. El marc de treball comú per a les titulacions, el conjunt acordat d'estàndards i directrius europees per a l'assegurament de la qualitat, com

també el reconeixement de titulacions i períodes d'estudi, són característiques clau de l'estructura de l'Espai europeu per a l'educació superior.

Aprovem l'estructura de seguiment establerta a Berlín, amb la inclusió de l'Education International (EI) Pan-European Structure, la European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), i la Union of Industrial and Employers' Confederations of Europe (UNICE) com a nous membres consultius del Grup de Seguiment.

Atès que el Procés de Bolonya porta a l'establiment de l'EEEES, hem de considerar les passes que cal emprendre per tal de mantenir la continuïtat d'aquest desenvolupament més enllà del 2010, i demanem al Grup de Seguiment que explori aquesta qüestió.

La propera conferència de ministres tindrà lloc a Londres el 2007.

Participen en el Procés de Bolonya 45 països i són membres del Grup de Seguiment els països següents: Albània, Alemanya, Andorra, Armènia, Àustria, Azerbaidjan, Bèlgica (comunitat flamenca i comunitat francesa), Bòsnia i Hercegovina, Bulgària, Croàcia, Dinamarca, Eslovènia, Espanya, Estònia, Federació Russa, Finlàndia, França, Geòrgia, Grècia, Hongria, Irlanda, Islàndia, Itàlia, Letònia, Liechtenstein, Lituània, Luxemburg, Malta, Moldàvia, Noruega, Països Baixos, Polònia, Portugal, Regne Unit, República d'Eslovàquia, antiga República Iugoslava de Macedònia, República Txeca, Romania, Sèrbia i Montenegro, Suècia, Suïssa, Turquia, Ucraïna, el Vaticà i Xipre. A més, la Comissió Europea és membre amb vot del Grup de Seguiment.

Són membres consultius del Grup de Seguiment els organismes i les institucions següents: Consell d'Europa, Sindicats Nacionals d'Estudiants d'Europa (ESIB), Education International (EI) Pan-European Structure, European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), European University Association (EUA), European Association of Institutions in Higher Education (EURASHE), European Centre for Higher Education (UNESCO-CEPES) i Union of Industrial and Employers' Confederations of Europe (UNICE).